

Citát:

„Kdo ukradne háček na ryby, je popraven, kdo ukradne zemi, stane se prvním ministrem.“

Čuang-c'

ÚVODNÍK

Ing. František Kučera
předseda

Multifunkční úloha lesů

Letošní konference SVOL s podtitulem „Multifunkční úloha lesů“, která se konala 6. dubna ve Strážce u Jihlavy, se zúčastnilo více než 110 osob. Na dopolední jednání konference v působnosti valné hromady navázala odborná část zaměřená na význam obhospodařování lesů pro celou společnost. Přední čeští odborníci ve svých příspěvcích poukazovali na význam lesů pro vodu a klimatizaci krajiny, jejich ekologickou a rekreační funkci a význam produkce dřeva z hlediska udržitelného rozvoje a ochrany neobnovitelných zdrojů. Jistým zklamáním byla pro všechny přítomné neúčast náměstka ministra pro lesní hospodářství i náměstka ministra životního prostředí.

Konferenci zahájil předseda SVOL František Kučera zprávou o činnosti za uplynulý rok. Připomněl zejména aktivity sdružení související s projednáváním novely o národních parcích a novely o zrušení náhrady újm pro státní lesy. Seznámil přítomné s kroky, které SVOL podnikl během přípravy novely zákona o myslivosti, proti návrhu na zřízení Lesnicko-dřevařského fondu a ve věci převodu nepotřebných lesních cest od státního podniku LČR. V dalším odsoudil návrh nového zákona o turistických značených trasách a nedostatečný program pro arondaci odloučených lesních majetků. Kritice rovněž podrobil neustálé odkládání novelizace náhradové vyhlášky č. 55/1999 Sb. a tlak některých zájmových skupin na zavedení certifikace FSC ve státních lesích. Vyzdvihl sjednocení úhrady příspěvků na obnovu, zajištění a výchovu lesních porostů do 40 let věku v rámci republiky, ale zároveň připomněl, že SVOL bude do budoucna usilovat o zajištění platby na plochu lesa, která by mohla razantním způsobem snížit administrativu související s žádostí o příspěvek, a platbu za ekosystémové služby.

Ředitel Odboru hospodářské úpravy a ochrany lesů Petr Bureš potvrdil zvyšující se tlak veřejnosti na mimoprodukční funkci a vyzdvihl integrační přístup v lesích. Deklaroval podporu MZe scelování lesních pozemků formou jejich směny a uvedl výčet dotačních titulů MZe v oblasti lesnictví. V reakcích na četné dotazy účastníků konference ohledně převodu nepotřebných

Ilustrační foto. Autor Marek Kohout

lesních cest hájil postup MZe. Časový horizont novely vyhlášky č. 55/1999 Sb. blíže neupřesnil.

Francesco Kinský dal Borgo ve svém příspěvku vyzdvihl potřebu lobbingu vlastníků lesů v evropských orgánech a podal stručnou zprávu o hlavních aktuálních aktivitách Evropské organizace vlastníků půdy ELO. Ty se týkají zejména požadavku na snížení emisí skleníkových plynů z lesnictví a zemědělství, stanovení udržitelných kritérií pro lesní biomasu, přípravy Akčního plánu pro Naturu 2000 a změn v oblasti invazních druhů.

Zástupce SVOL v Monitorovacím výboru PRV Jan Kalafut informoval přítomné o zahájení 4. kola příjmu žádostí z Programu rozvoje venkova 2014–2020, zhodnotil výsledky předchozího kola a upozornil na změny podmínek a časového harmonogramu. Podal stručnou informaci o přípravě Společné zemědělské politiky po r. 2020 a vyzval přítomné k zaslání připomínek do veřejné konzultace EK. Koordinátor společného obchodu se dřívím členů SVOL Václav Toman podal zprávu o aktuálním vývoji situace a záměru vybudování nové pily ve Štětí. Konference SVOL poté vzala na vědomí vývoj členské základny a hospodaření sdružení za loňský rok a schválila rozpočet na r. 2017. Přijetím usnesení byla dopolední část programu zakončena, odpolední část pak pokračovala odbornou konferencí na téma „Multifunkční úloha lesů“.

Význam lesů pro vodu a klimatizaci krajiny

Docent Jan Pokorný, ředitel obecně prospěšné společnosti ENKI Třeboň, která se zabývá aplikovaným výzkumem v oblasti solární a krajinné energetiky, rybníčního hospodaření, hospodaření s vodou v krajině a využití přírodních i umělých mokřadů, na úvod svého vystoupení objasnil, jak probíhá distribuce sluneční energie v krajině. Celkový tok sluneční energie k zemi dosahuje cca 180 000 TW. Za jasného dne přichází na zemský povrch až 1000 W/m² energie. Méně než 1% této energie se spotřebuje na fotosyntézu, zhruba 13,6% je využito k výrobě elektrické energie ve fotovoltaických elektrárnách a 80% této energie se spotřebuje buď na

výpar vody (stovky W/m²), nebo se přemění na zjevné teplo - podle toho, na jaký povrch sluneční záření dopadá. Výsledky výzkumů prokázaly, že velké solitérní stromy v letním jasném dnu chladí intenzitou až několika desítek kW a zdravý les o rozloze 100 ha intenzitou několika stovek MW. Rozdíly teplot naměřených na povrchu lesního porostu a na povrchu silnice (i sklizených zemědělských polí) dosahovaly v poledních hodinách až 20 °C; rozdíly teplot měřených na povrchu stromořadí v městské zástavbě a na povrchu střech domů činily téměř 30 °C. Bylo zjištěno, že na odvodněných plochách se přemění 60-70 % příkonu sluneční energie na zjevné teplo, výpar vody představuje pouze 10-20%, zatímco v krajině s dostatkem vody (rybník, louka, les) je poměr tepla a výparu opačný; evapotranspirace činí 70-80%, na teplo se přemění 5-10% energie. Na teplém odlesněném povrchu vodní pára nekondenzuje a odchází z krajiny pryč, a tak dochází k jejímu dlouhodobému vysušování. Na konkrétních případech z Keni a Indie pak doc. Pokorný demonstroval, že obnova lesa byla jedinou cestou, jak do suchých oblastí navrátit vodu a život. To, že se v NP Šumava nechávají dospělé stromy vědomě uschnout (po obou stranách hranice je v rozpadu více než 20 000 ha vzrostlého smrkového lesa) a nikdo se nezabývá hodnocením dopadů tohoto počínání na toky energie a látek, považuje doc. Pokorný za nepochopitelné a velice nebezpečné.

Reakce lesních ekosystémů na globální environmentální změnu

Docent Pavel Cudlín z Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd ČR představil výsledky výzkumného projektu “Zpřesnění dosavadních odhadů dopadů klimatické změny v sektorech vodního hospodářství, zemědělství a lesnictví a návrhy adaptačních opatření”, který byl realizován v letech 2007–2011, a s výstupy projektu CzechAdapt. V rámci první zmiňované části projektu byly aktualizovány scénáře vývoje klimatu pro časové horizonty 2010–2039, 2040–2069 a 2070–2099. Projekt byl zaměřen na lesní porosty s převahou

pokračování na str. 2. »

smrku ztepilého, jako referenční stupeň byl vybrán 4. LVS. Zatímco v období 2010–2039 nejsou oproti předchozím obdobím (1961–1990, 1991–2009) predikovány výrazné změny základních klimatických charakteristik (průměrná denní teplota, denní úhrn srážek, průměrná denní rychlost větru, vlhkost vzduchu a sluneční záření) ani klimatických extrémů, v následujících obdobích modely předpokládají výrazný nárůst extrémních faktorů ve vegetačním období (počet suchých dnů a počet tropických dnů) a také výrazný posun klimatických podmínek LVS 4–5 mimo ekologickou valenci smrku. V období 2070–2099 by podle modelu kritéria ekologické valence smrku splňoval pouze LVS 8. Na základě analýzy se v obdobích po r. 2040 předpokládá posun LVS zpravidla o dva LVS k nižším.

V následné diskusi doc. Cudlín připustil určitou míru generalizace výzkumu, neboť nezohledňuje mikrostanovištní podmínky, nicméně majitelům lesů do budoucna jednoznačně doporučil pěstování různých druhů dřevin a upuštění od holosečného způsobu hospodaření, zmínil také pozitivní vliv douglasky tisolisté a zároveň varoval před neuváženým zaváděním exotických druhů dřevin do našich lesů.

Dřevo je síla

Významu dřevoprodukční funkce lesů pro společnost se ve svém vystoupení věnoval Stanislav Polák, ředitel Nadace dřevo pro život. Dřevo označil za neuvěřitelný vynález přírody k uchování energie a lesy pak přirovnal k neskutečně velké sluneční fotosyntézní elektrárně; podle některých studií představuje každý m³ dřeva 5,1 MWh energie.

Jedním z principů Stockholmské deklarace OSN z roku 1972, která přiznává lidstvu právo na zdravé životní prostředí, je zásada, že neobnovitelné zdroje musí být sdíleny a nesmí dojít k jejich vyčerpání. Vzhledem k tomu, že dřevo z našich lesů pochází z trvale udržitelných zdrojů, je podle ředitele Poláka podpora co nejširšího využití této suroviny nezbytná a logická. V této oblasti je ovšem velice potřebná osvěta a komunikace, protože málokdo si uvědomuje, že právě využíváním dřeva z našich lesů chrání životní prostředí i pro generace, které přijdou po nás.

Sucho je (dlouhodobým) nepřítelem lesů

Prof. Petr Horáček z Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd připomněl, že sucho není v českých lesích novým fenoménem, nýbrž dlouhodobým stresovým faktorem již od r. 1990. Za faktor ohrožující smrkové porosty nepovažuje ani tak zvýšení průměrné teploty, ale nedostatek vodních srážek. Pokud bude vývoj počasí pokračovat v dosavadním trendu, nemá podle prof. Horáčka smrk v ČR na chudých a suchých stanovištích šanci přežít, a to bez ohledu na lesní vegetační stupeň – buď uschne, nebo vyhladoví. Za klíčové nepovažuje intenzitu stresového faktoru na lesní porosty, ale délku jeho působení. Krátkodobé periody sucha zasáhly zemi i v minulosti – v letech 1834–1836, 1868–1874 nebo 1947–1953, se současnou dlouhodobou globální klimatickou změnou jsou však nesouměřitelné. Přítomné pak seznámil s výsledky případové studie, která se zabývala změnami buněčné stavby dřeva smrku, a tím i jeho vlastností, v různých vegetačních stupních v Krkonoších, Beskydech, na Dražanské vrchovině a v Moravském krasu před globální klimatickou změnou (do r. 1990) a během globální změny (po r. 1990). Závěrem vyslovil názor, že dostačtěně ambiciózním cílem je zpomalit ústup smrku z oblastí mimo jeho optimum, což se ale může podařit jen na bohatých a vlhkých stanovištích lepším hospodařením s vodou, probírkami, výraznou stimulací přírůstu jedince po pěstebním zásahu, poklesem nadzemní a nárůstem podzemní biomasy. Lesníky a vlastníky lesů pak vyzval k volbě takové druhové skladby a prostorových uspořádání, které respek-

tují stanovištní poměry, množství a intenzitu srážek. Mechanické uplatňování podílu melioračních a zpevňujících dřevin ani tzv. „přírodě blízké hospodaření v lesích“ podle jeho názoru nemůže zvýšit objem vody a zpomalit její odtok z krajiny.

Dynamika kůrovcovitých v maloplošných ZCHÚ a pěstební postupy v jejich ochranných pásmech

Na téma minimalizace rizik šíření kůrovcovitých v hospodářských lesích, které obklopují maloplošná zvláště chráněná území ponechaná samovolnému vývoji v 5.–7. lesním vegetačním stupni, hovořil doc. Tomáš Vrška. Doporučené pěstební postupy v ochranných pásmech těchto ZCHÚ byly publikovány jako certifikovaná metodika v Lesnickém průvodci 10/2015. Hlavní zásady: při výměře MZCHÚ ponechaných samovolnému vývoji v 5.-7. LVS do 30 ha by ochranné pásmo mělo mít šířku 100–300 m; při výměrách větších by mělo mít šířku 200–500 m. Hlavními dřevinami ochranného pásma jsou buk (nad 40 %), smrk (do 40 %) a jedle (10–30 %). Cílová struktura porostů v ochranném pásmu je tvořena jednotlivě nebo skupinovitě smíšeným lesem, který je strukturován druhově, vertikálně i horizontálně. Klíčovou roli hraje celoplošně roztroušená distribuce buku a zejména jeho přítomnost v porostní vrstvě vrstevnatých stromů. K dosažení cílového stavu, kterým je hospodářský les se zvýšenou ochrannou funkcí proti šíření kůrovcovitých, by měla vést přestavba stejnověkých porostů s dominancí smrku změnou pěstebního systému. Za optimální považují tvůrci metodiky tzv. freestyle silviculture. Specifikem pro ochranné pásmo je prioritní a důsledné využití starých jedinců buku ponechaných při minulém obnově porostu jako výstavky. Pokud nejsou přítomny, doporučuje se vkládání obnovních clonných prvků s podsadbou buku při obou hranicích ochranného pásma. Zvýšení podílu jedle by mělo být dosaženo zejména využitím plodivosti vtroušených starších jedinců ev. vnášením jedle ve skupinách pod porost. Neopomenutelným krokem je podle doc. Vršky opuštění podúrovňových probírek a přechod k probírkám výběrným.

Rekreační funkce lesů

Petra Hlaváčková z Mendelovy univerzity v Brně seznámila účastníky konference s přístupy ke kvantifikaci ekonomických přínosů rekreačního využívání lesních ekosystémů. Jedním z nich je tzv. lokální multiplikátor, pomocí něhož lze vyčíslit příspěvek podniku pro lokální ekonomiku. Lze jej určit pro jakýkoliv podnik, který má určité výdaje, kvantifikuje míru finančních prostředků, které zůstávají v regionu, a analyzuje objem peněžních toků, které jsou zdrojem příjmu pro další místní podniky (dodavatele zboží a služeb) a místní obyvatele (zejména zaměstnance). V rámci výzkumného projektu tak bylo např. zjištěno, že každá koruna výdajů vynaložených v r. 2012 Správou NP Podyjí přinesla regionu Znojmo 0,92 Kč (pro obyvatele regionu bylo vytvořeno dodatečných 65 mil. Kč), u ŠLP Křtiny Masarykův les v r. 2012 přinesla každá koruna výdajů do místní ekonomiky 0,52 Kč (celkem bylo pro region Brno-venkov, Blansko vytvořeno dodatečných 90,5 mil. Kč) a u Lesů města Písku v roce 2015 to bylo pro region Písekko z každé koruny výdajů 0,73 Kč, což činilo pro lokální ekonomiku dodatečných 104 mil. Kč.

Konferenci zakončilo vystoupení jednatele Lesů města Písku Václava Zámečníka zaměřené na rekreační potenciál lesů v přírodním parku Písecké hory a jeho využití. Vedle 5 600 ha hospodářského lesa společnost spravuje 900 ha příměstských lesů, kde je hospodaření charakterizováno prodlouženou dobou obmýtí a časovou omezeností prováděných prací, menší velikostí holých sečí, druhovou pestrostí, velkým množstvím upravených cest (194,5 km) a odpočinkových míst a zvýšeným rizikem střetu lesní techniky s návštěvníky lesa. Monitoringem návštěv-

nosti prováděným v období 1. 7. – 30. 10. 2016 bylo zjištěno, že měsíční průměr v jedné z nejnavštěvovanějších lokalit (Otavská) přesáhl 11 500 návštěvníků! Náklady spojené s údržbou cest a zařízení využívaných turisty, s provozem obůrky a vzdělávacího centra s terénními ukázkami, ztrátu na produkci v lesích zvláštěního určení a ztrátu za zpeněžení špatně zmanipulovaného dřeva v důsledku rychlého zprůjezdění cest pro turisty vyčíslila společnost za rok 2015 na téměř 3 800 tis. Kč. Nemůže proto překvapit, že by společně s ostatními majiteli lesa přivítala zavedení plošné náhrady za poskytování mimoprodukčních funkcí lesa.

Ing. Marie Růžková
tajemnice SVOL

Společenské setkání k 25. výročí založení SVOL

U příležitosti 25. výročí svého založení uspořádal SVOL 15. června ve spolupráci s majitelem žďárského zámku Constantinem Kinským společenské setkání, jehož se zúčastnila většina zástupců významných institucí lesnického sektoru.

Předseda SVOL František Kučera ve svém vystoupení připomněl okolnosti, které vedly k založení Sdružení, a vyzdvihl důležité okamžiky v jeho historii - vstup významných šlechtických majetků do SVOL, ustavení Komory soukromých lesů, vznik regionálních organizací SVOL a církvevní restituce. Přítomné seznámil s hlavním okruhem témat, jimiž se SVOL v průběhu své existence zabýval a kterým se bude věnovat i v budoucnu. Uvedl, že hlavní činností SVOL bude i nadále obhajoba vlastnických práv, účast na tvorbě lesnické politiky a politiky životního prostředí, vzdělávací a osvětová činnost, spolupráce

se zahraničními organizacemi vlastníků lesů a obchod se dřívím. V současné době má SVOL více než 600 přímých členů, kteří hospodaří na 15 % výměřích lesů v ČR.

Předseda Senátu Milan Štěch ve své zdravici ocenil přístup profesionálních lesníků u státních i soukromých lesů a vyzdvihl význam společného postupu majitelů lesů při obhajobě jejich oprávněných zájmů. Ministr zemědělství Marian Jurečka poděkoval za spolupráci se SVOL a připomněl význam lesů jako základního pilíře pro stabilitu celého ekosystému a nezbytnost hájit zájmy lesa. Náměstek ministra životního prostředí Vladimír Dolejský uvedl, že SVOL je významným partnerem s nezastupitelnou rolí při ochraně krajiny a přírody, a ocenil jeho názorovou kontinuitu. Mezi budoucími společnými aktivitami jmenoval aplikaci evropské směrnice o invazních druzích, novelu náhradové vyhlášky vstřícnější k vlastníkům lesů a tvorbu nového zákona o ochraně přírody a krajiny.

Generální ředitel státního podniku Lesy ČR Daniel Szórád vysoce ocenil vztah soukromých a obecních vlastníků k majetku i způsoby hospodaření. Označil SVOL za symbol stability a kvitoval vzájemnou spolupráci a vytváření společných postupů a postojů k legislativě, k požadavkům ochrany přírody při omezování hospodaření, snižování stavů zvěře či reakce na tlaky v oblasti certifikace lesů.

Podle výrobního náměstka VLS Libora Vojáčka je SVOL garantem toho, že se i naši potomci budou moci těšit z užitků, které nám lesy poskytují. Zároveň vyjádřil přání, aby členové SVOL byli i nadále aktivní lesnickou organizací a společně s dalšími vlastníky lesů zintenzivnili komunikaci s širokou veřejností. Dlouholetou spolupráci se SVOL a jeho předsedou, a to zejména na tvorbě Národního lesnického programu, ocenil ředitel ÚHÚL Jaromír Vašíček. Do dalších let popřál SVOLu hodně energie, skvělé spolupracovníky, osvětlené členy a laskavou tvář přírody.

Oficiální část setkání v zámeckém konventu zakončilo hudební vystoupení operního pěvce Jakuba Pustiny a jeho hostů.

red.

Předseda Senátu Milan Štěch v rozhovoru s Františkem Kučerou a Constantinem Kinským.

Zleva Daniel Szórád, Vladimír Dolejský, Constantin Kinský, Marian Jurečka, Radomír Klvač, Jan Kolowrat-Krakowský, Jaromír Vašíček.

Ekonomické šetření za rok 2016

Projekt ekonomického šetření SVOL má za sebou deset let existence, deset ročníků, kdy byli oslovováni všichni členové SVOL s výměrou lesa vyšší než 200 ha se žádostí o spolupráci při poskytování

každoroční změně minimálně z 30–40 %. Při značné rozdílnosti zaměření a obsahu činnosti jednotlivých majetků, kdy kromě lesnictví mají mnohé z nich na starosti ještě i činnosti nelesnické, kde často nelze jednoznačně odlišit přímé lesnické náklady od ostatních, při rozdílnosti účetních postupů i způsobů a možností, jak je nakládáno se ziskem, jsou i menší změny ve složení respondentů příčinou zkreslení celkových výsledků šetření.

Jak je patrné z uvedené tabulky, došlo u nákladových položek k mírnému zvýšení. Důsledkem dalšího poklesu cen dříví v roce 2016 je pak nižší zpeněžení

ských funkcí lesů, kterou SVOL již řadu let prosazuje.

V souvislosti s mimořádně vážnou situací lesů na severní Moravě (odumírání smrku), jihozápadní Moravě (plošné úhyny borovice v loňském a zejména letošním roce) i např. ve východních Čechách bude zcela jistě úloha státu při zachování lesů ve zmíněných oblastech nezastupitelná, přičemž jakákoli finanční, stálá a nezpochybnitelná náhrada by mohla být jistotou vlastníků lesů v této obtížné situaci a alespoň částečnou pomocí pro zachování lesů i jejich celospolečenských funkcí. Na rozdíl od zemědělců, kteří jsou při

převod nepotřebných lesních cest od státního podniku na obce nevyšla.

Máte na majetku zvláště chráněné území či lokality Natura 2000? Co je předmětem ochrany? Jaká je spolupráce s orgány ochrany přírody?

Na majetku se nachází několik maloplošných chráněných území kategorie národní, která spadají pod regionální pracoviště AOPK CHKO Slavkovský les, ale LHC Chomutov do samotné CHKO nezahluje. Severozápadní část LHC zasahuje do ptací oblasti „Novodonské rašeliníště – Kovářská“ zřízené pro ochranu tetřívka obecného a žluny sedé. V národní přírodní rezervaci Novodonské rašeliníště je požadavek na ponechávání porostů (výměra 188 ha) samovolnému vývoji – čerpáme náhradu. Problémy činí škody myšovitými na výsadbách, nemáme účinnou ochranu, povolování rodenticidů je komplikované, prochází složitým schvalováním, v loňském roce povoleno nebylo.

Jak u vás pokračuje přeměna porostů smrku pichlavého?

Začali jsme porosty obnovovat v předstihu ještě než se kloubnatka smrková objevila, takže nás to tolik nezaskočilo. V současnosti obnovujeme cca 40 ha ročně, ale dříve jsme obnovovali i 80 ha za rok. Obecně je dřevo smrku pichlavého velmi nekvalitní, většinou se jedná o paličkové dříví, resp. vlákninu. Žijeme v podstatě z dotací a příspěvků. Poměr příspěvku zřizovatele k výnosům z vlastní činnosti činí přibližně 1:1, vlastní činnost cca 4 mil. Kč, příspěvek zřizovatele rovněž cca 4 mil. Kč ročně.

Jaké dotační tituly využíváte?

Jednak jsou to příspěvky na hospodaření v lesích podle nařízení vlády – pásmo ohrožení „A, B“, dotace od SZIF na sečení luk a úhrada újmy od AOPK za ponechání lesa samovolnému vývoji a pak Program rozvoje venkova. V minulosti jsme žádali o dotaci na rekonstrukci lesních cest, vše probíhalo v pořádku, žádost byla schválena, podepsali jsme smlouvu s dodavatelem, ale při opětovném přehodnocení byl proces zpracovávání dotace ukončen. To nás samozřejmě odrazuje od dalších žádostí. Je to hodně byrokracie a rizika. Pravidla nejsou právě uzpůsobena pro menší a střední majetky. Co se týká dotací z kraje, moc titulů se nenabízí, protože se nesmí překrývat s tím, co poskytuje ministerstvo – u nás jde v podstatě o opakované zalesňování. Problémem je, že u krajských dotací musí být předem vypracovaný projekt, což nás hodně zatěžuje. Více nám vyhovuje systém, kdy jsou prostředky vypláceny až zpětně po provedení prací jako je tomu u dotací z MZe s tím, že do ohlášení se uvede rámcová představa prací pro dané období. Vadí nám také neprovázanost systému kontrol, ať už z kraje, SZIF nebo PEFC, kdy v podstatě tu samou věc jdou kontrolovat tři instituce. Provoz to velmi zatěžuje, potřebujeme pracovat a ne doprovázet kontroly.

Jak vnímáte nový Program revitalizace Krušných hor?

Cílem by měly být stabilní porosty, dosavadní systém podpor je podle našeho názoru vyhovující, není potřeba, aby se nějak výrazně měnil, všechno se tím jen znepřehledňuje. Co je ale potřeba změnit, je přístup k otázce vysokých stavů spárkaté zvěře. Pokud nebude tento problém vyřešen, žádný Program revitalizace Krušných hor nemá smysl.

Co navrhuje pro snížení stavů spárkaté?

Změnu zákona o myslivosti ve prospěch vlastníků pozemků v honitbách, větší pravomoci státní správy, změnu úhradové vyhlášky (vyšší sazby za škody zvěří).

Co vám může SVOL nabídnout, jakou pomoc byste uvítali, co bychom měli zlepšit?

Prosadit změnu viz předchozí odpověď.

Děkují Vám za rozhovor.

Marie Růžková
17. 7. 2017

Základní údaje z výsledků šetření z let 2010 – 2016:								
Obecné údaje o SVOL	T.J.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Plocha lesů - členů SVOL	ha	360 376	371 087	371 087	385 940	385 940	398 096	398 210
Počet členů SVOL	členů	533	569	569	588	588	614	617
Průměrná výměra na 1 člena	ha/člena	677	652	652	656	656	648	645
Výsledky ekonomického šetření								
Počet účastníků šetření	počet	64	64	70	76	60	89	52
Výměra lesa jimi obhospodařovaná	ha	103 522	119 246	118 807	112 135	82 097	144 358	91 211
Průměrná těžba za rok	m³/ha	7,40	7,38	7,69	7,39	7,51	8,00	8,19
Náklady PČ	Kč/ha	1 401	1 518	1 429	1 704	1 689	1 711	1 733
Náklady na těžbu dříví	Kč/m³	133	144	141	154	144	146	181
Náklady na přibližování dříví	Kč/m³	175	174	178	196	181	190	193
Příspěvek KÚ	Kč/ha	349	369	358	286	331	329	361
Hospodářský výsledek (před zdaněním) - HV	Kč/ha	1 436	1 985	2 715	2 190	2 624	2 589	2 049
Celkový výnos pro vlastníka *	Kč/ha	2 535	3 389	3 920	3 513	3 935	3 867	3 500

*do celkového výnosu pro vlastníka je započítáváno nájemné, případný odvod zisku a hospodářský výsledek organizace

svých ekonomických výsledků ke statistickému zpracování. Úspěšnost těchto žádostí byla v jednotlivých letech rozdílná, počet odpovědí nikdy nepřesáhl sto kusů, přesto lze data vzniklá zpracováním došlých dotazníků považovat za významná a hodnověrná. Za uplynulých deset let se potvrdily některé trendy, patrné už v prvních letech projektu, např. stálý růst výměry lesa na 1 THP, pokles počtu honitab provozovaných ve vlastní režii či setrvalý pokles příspěvků na hospodaření v lesích. Trend stálého poklesu příspěvků na hospodaření v lesích se naštěstí v posledním sledovaném roce, tedy v roce 2016, snad již obrátil k lepšímu díky navrácení a sjednocení příspěvků pod MZe.

Celkový počet došlých odpovědí byl výrazně nižší než v minulých letech, nicméně i tak byly výsledky za rok 2016 získány z více než 90 tisíc ha lesů. Opět se zopakoval neduh posledních let, kdy místo stabilizace respondentů docházelo ke

(o 53Kč/ m³ proti roku 2015), ale samozřejmě došlo i k poklesu hospodářského výsledku a zisku pro vlastníka.

V rámci projednávání výsledků ekonomického šetření SVOL se republikový výbor konaný 27. července na Ministerstvu zemědělství zabýval i dalším potřebným postupem při zjišťování ekonomických výsledků nestátních vlastníků lesa. Republikový výbor při jednání s pracovníky ministerstva prosazoval obnovení ekonomického výzkumu buď v rámci VÚLHM, nebo ÚHÚL a převod potřebného zjišťování lesnických statistických údajů z ČSÚ pod tyto instituce. Při dobře zvolené metodice, která by zajišťovala stálý soubor respondentů i objektivní porovnatelnost zjišťovaných údajů, by bylo možné získat jednak nezpochybnitelná data o vývoji ekonomické situace vlastníků lesů, o jejich nákladové i výnosové struktuře, ale jistě i objektivní data pro poskytování plošné náhrady za plnění celospolečen-

podobných obdobích sucha, jaké zavládlo ve zmíněných oblastech v letošním roce, postižení ztrátami na úrodě z jedné vegetační sezóny a příští úroda a tedy i zisky mohou být opět standardní i třeba rekordní, je vlastník lesa takto výrazným suchem ovlivněn násobně více. Musí těžít porosty, které měly někdy ještě několik desetiletí růst, čekají ho ohromné náklady na nové zalesnění holin a navíc často prodává kalamitní dříví za významně nižší cenu než při úmyslné těžbě (mnohdy je toto dříví prodejné jenom jako palivo). Vlastníci lesa by si zasloužili stejné rychlou reakci ministerstva i pana ministra, s jakou jsou hledány potřebné peníze na úhradu škod suchem pro zemědělce. Bude-li výrazný nedostatek srážek pokračovat i v dalších letech, budou naše lesy tuto pomoc potřebovat více než kdy v minulosti.

Ing. Jelínek Petr
odborný poradce SVOL

ROZHOVOR

V polovině července jsme zavítali do severních Čech. Navštívili jsme správce lesních majetků v Jirkově, Chomutově a Bělé nad Bezdězem, ale také pobočku akciové společnosti Wood&Paper ve Štětí, abychom se ujistili, že ukončení její spolupráce s Nezávislou přejímkou od 1. října 2017 nebude pro dodavatele hmoty znamenat žádné další náklady.

Lesní majetky v Krušných horách se dosud potýkají s důsledky prudkého rozvoje těžby hnědého uhlí v 70. a 80. letech a poškozením imisemi. Snahou lesních hospodářů v regionu je stabilizace lesních porostů. Návrat k původní dřevinné skladbě komplikuje rozpad porostů smrku pichlavého, neúměrně vysoké početní stavy spárkaté zvěře a škody, které na porostech působí myšovití. Hospodáři velice přivítali vrácení příspěvků na hospodaření v lesích zpátky na ministerstvo, nejsou však spokojeni s tím, jak se stát staví k problematice myslivosti a stěžovali si i na rostoucí administrativu, složitost a nepřehlednost jednak dotačních programů spolufinancovaných z Evropské unie, ale i Programu revitalizace Krušných hor.

Městské lesy Chomutov

S historií lesů města Chomutova, charakteristikou majetku a činností příspěvkové organizace Městské lesy Chomutov nás seznámila Ing. Martina Zdiarská. O zkušenosti z lesnického provozu se s námi podělili lesník Josef Stanislav. Závěrečné slovo pak patřilo řediteli organizace Petru Markesovi.

Můžete ve stručnosti představit lesní majetek, který spravujete? Co je Vaším specifickým?

Hospodaříme na výměře cca 3 000 ha, plocha majetku se mírně zvětšuje. Lesy města Chomutova tvoří několik komplexů. Největší z nich leží na náhorní plošině Krušných hor mezi obcí Hora Svatého Šebestiána a státní hranicí s Německem (800m n. m.). Zbývající lesy se nacházejí na svazích hor blíže k Chomutovu (300–800m n. m.) a jsou roztržštěné do 20 katastrálních území. V řadě případů nejsou přesné historické hranice v terénu dodnes jednoznačně určeny. Nejvíce porostů (téměř 60%) se nachází v sedmém lesním vegetačním stupni. Lesy hospodářské máme pouze na 1/5 LHC, většinu tvoří lesy zvláštního určení. Hospodářské soubory zastoupené více než 10%: HS 7721 (13,53 %), 7724 (12,66 %), 7781 (12,84%). V dřevinné skladbě převažuje smrk ztepilý (44,8 %),

Ze setkání vlastníků 3 zemí

V letošním roce se tradiční setkání vlastníků lesů Bavorska, Rakouska a Česka uskutečnilo ve dnech 28.-29. června poblíž rakouského Braunau am Inn v obci Hochburg-Ach. Hostitel setkání hrabě Castell-Castell pro účastníky připravil také velice zajímavou terénní exkurzi na svém lesním majetku. Za SVOL se akce zúčastnili Tomáš Czernin, Michael Podstatzký-Lichtenstein, Josef Vovesný a Martin Fojt.

Situace na trhu se dřívím

Jedním z hlavních témat setkání byl vývoj cen na trhu se dřívím. Přímé srovnání cen je problematické, neboť zprávy ve statistikách jednotlivých zemí nejsou jednotně strukturované, zachycují však důležitý trend vývoje cen. Jak ukazuje tabulka, pokles ceny kulatiny v paritě odvozní místo v posledních dvou letech (1. Q 2015 - 1. Q 2017) byl největší v Česku, a to 16 %, v Bavorsku 10 %, v Rakousku 7 %. Pokud jde o vlákninu, v ČR byl zaznamenán pokles ceny o 22 %, v Bavorsku o 15 %, v Rakousku o 5 %. Poptávka po čerstvé kulatině je velmi dobrá, ceny jsou stabilizované, předpoklad případného trendu mírného zvýšení cen ještě v roce 2017. Oba naši sousedé poukazovali na problém velkého rozsahu poškození jasanu v souvislosti s častým výskytem této dřeviny v některých spolkových zemích Rakouska a v Bavorsku.

Země	Sortiment	Cena v EUR		Pozn.
		2015	2017	
Česko	Kulatina SM A/B tuzemsko	91	74	všechny tloušť.stupně
Rakousko	Kulatina SM B 2b	98	91	
Bavorsko	Kulatina SM LB/C 2b	101	91	
Česko	Vláknina SM tuzemsko	37	29	cena za m³
Rakousko	Vláknina + dřevovina	38	36	cena za m³
Bavorsko	Vláknina SM	39	33	cena za prm

Kalamity a ohrožení kůrovcem

Účastníci schůzky se dále vzájemně informovali o aktuální situaci na úseku lesních škodlivých faktorů v jednotlivých zemích. V ČR překročila v r. 2016 nahodilá těžba 50% podíl z celkové těžby. Větrné kalamity se držely v běžném rozsahu. Extrémní rok 2015 ovlivnil i vegetaci v následujícím roce, sucho pokračuje i v roce 2017, zvláště v pahorkatinách. Výrazně je snížena hladina půdní a spodní vody a průtoky v řekách (v roce 2017 zvláště v jižní části Čech a převážné části Moravy). Vysoké teploty a prodloužení vegetační doby, delší období omezených srážek (již třetím rokem) přineslo kalamitní škody kůrovcem na většině území ČR. V roce 2016 byl zaznamenán dvojnásobek kůrovcové těžby oproti roku 2015. Přestože byl letošní duben chladný, vysoké teploty v květnu a červnu velmi urychlily vývoj od vajíčka do stadia dospělce (cca 8 týdnů v pahorkatinách). I když situace je regionálně rozdílná, je velmi nepříznivá i pro celý rok 2017.

V roce 2016 se větrné kalamity v Rakousku i v Bavorsku pohybovaly na úrovni běžného rozsahu, podobně jako v ČR, ale situace v rozsahu kůrovcových škod byla výrazně příznivější. V Rakousku činila těžba kůrovcového dříví v roce 2016 1,1 m³/ha smrkových porostů, v Bavorsku 0,9 m³/ha. V ČR je tento údaj trojnásobně vyšší (3,2 m³/ha).

Přesto je situace i v těchto zemích vzhledem k dosavadnímu průběhu počásí charakterizována pro letošní rok jako

varovná a oba svazy vlastníků vyzývají k důsledné kontrole a včasnému zpracování napadených stromů.

Měření kulatiny ve střední Evropě (jehličnany)

Zástupci SVOL připomněli společnou základní myšlenku iniciativy vlastníků státních i nestátních lesů pěti zemí (Německo, Rakousko, ČR, Francie, Švýcarsko), že jehličnatý kmen kulatiny změřený v kterékoliv zemi EU dává stejný objem. Výsledkem měla být evropská norma měření surového dříví jak po stránce technické, tak po stránce postupu stanovení objemu z naměřených hodnot včetně kontrolního systému. Proběhly dvě schůzky, ale názory se dále rozešly. Zájem vlastníků nestátních lesů Rakouska, Bavorska a ČR o normativní sjednocení a relevantní kontrolní systém trvá. V ČR je pod vedením SVOL v omezeném rozsahu nadále kontinuálně prováděna nahodilá kontrola měření. V Bavorsku zřizují pro tento účel specialisty, které řídí a financuje sdružení vlastníků. V Rakousku byla přijata nová norma pro cejchování (termín pro ujednacení nových technických zařízení r. 2026), uvažují o švédském systému kontroly přejímek a zařízení (nezávislá instituce zřízená státem).

Certifikace lesů

V ČR bylo k 31. 12. 2016 certifikováno systémem PEFC 1 883 tis. ha (72% z celkové rozlohy lesů), systémem FSC 49 tis. ha (1,8% z celkové rozlohy lesů – údaj k 31. 12. 2015). V Rakousku je nestátní sektor téměř ze 100% certifikován podle PEFC (FSC pouze 600 ha). V bavorských nestátních lesích dominuje systém PEFC, v ostatních zemích Německa je situace individuální, narůstá však i systém dvojí certifikace.

Základní postoje reprezentantů sdružení vlastníků lesů jsou identické s názory generálního tajemníka PEFC International B. Gunneberga. Výhodou existence dvou systémů certifikace je, že si vlastník může vybrat. Ke střetu obou systémů pan Gunneberg uvedl, že PEFC International ví o tom, že několik vybraných, avšak vlivných zainteresovaných stran přesvědčuje české veřejné mínění a vlastníky lesů, aby si ke stávající certifikaci PEFC opatřili i certifikaci FSC. Takový vývoj považuje za velmi znepokojující. Nezávislá hodnocení ukázala, že kritéria udržitelnosti PEFC splňují kritéria pro odpovědné získávání dřeva a lesních produktů a jsou srovnatelná s kritérii FSC. Záruky TUH poskytuje jak PEFC, tak FSC. Pokud by měla být vedle stávající a dobře zavedená certifikace PEFC zajištěna i certifikace FSC, veřejným i soukromým vlastníkům českých lesů by to způsobilo zbytečné dodatečné náklady. Vedení PEFC International, národní řídicí orgány PEFC a držitelé certifikátu PEFC proto usilují o vyjednání rovnocenného přístupu k certifikačním systémům PEFC i FSC napříč celým spotřebitelským řetězcem nejen na papíře, ale i v praxi. Vzájemné uznávání obou certifikátů deklarovala řada institucí, mj. Evropský parlament v rezoluci o provádění Lesnické strategie EU, Evropská komise v rozhodnutí, kterým stanoví ekologická kritéria pro udělování ekoznačky EU dřevěnému nábytku, Světová ekonomická rada pro trvale udržitelný rozvoj či Evropská obchodní komora.

Smrkový porost (24 let) po první harvestorové probírce, ponecháno 900ks/ha.

V mýtných porostech je zastoupena i kvalitní borovice (v 7% zastoupení na LHC). Foto: Martin Fojt

Kulturní lesy versus divočina

Také v sousedním Německu a Rakousku je patrný politický tlak na vyhlašování dalších národních parků a chráněných území. Účastníci setkání vyjádřili jednoznačnou podporu odpovědnému hospodaření a využívání lesů, které naši sousedé shrnují výstižným heslem „Schützen durch Nützen“, namísto ponechávání lesních ploch samovolnému vývoji.

Dalšími projednávány tématy bylo navrhované zavedení kritérií trvalé udržitelnosti pro pevnou biomasu v rámci evropského nařízení RED II, započítávání emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v lesnictví podle nařízení LULUCF, Akční plán Natura 2000 reagující na závěry ložského přezkumu naturových směrnic a Společná zemědělská politika po roce 2020 ve vztahu k lesnictví.

Z exkurze na Lesní správě rodiny Castell-Castell

Terénní exkurze v lesích rodiny Castell-Castell byla zaměřena na pěstební možnosti v reakci na kolísání klimatu. První písemné zmínky o majetku pocházejí z 9. století, první mapování lesa bylo provedeno v roce 1862. Z původní celkové rozlohy majetku devět tisíc hektarů byly v letech 1855-1890 vydány čtyři tisíce hektarů sousedním vlastníkům zemědělské půdy. Do majetku rodiny přešly lesy v roce 1912, současná výměra je 5 046 ha. V dřevinné skladbě převažuje smrk 78 %, dále BO 7 %, MD 4 %, DG 2 %, listnáče 9 % (BK, DB, JS, KL). Terénní podmínky: lehce zvlněný terén a krátký prudký svah k hraniční řece Salzach mezi Rakouskem a Bavorskem; téměř celé území je traktorový terén. Stanoviště: šterkové terasy a morény z ledové doby, nahoře zahliněné, hnědozemě až podzol. Nadmořská výška 500m n. m, průměrná roční teplota +7,6 °C, srážky 900-1100 mm! Vybavení vlastní technikou: 2 harvestory, 2 vyvážedky, 2 traktory, vybavení pro mulčování. Personál: lesmistr, 2 lesníci +

1 lesník odpovídající za provoz mechanizace. Vyznačování zásahů váže 40 % času lesníka. Těžba 40 tis. m³/rok, čepování ve 4 cm.

Ještě v raném středověku zde tvořily hlavní dřeviny BK, DB, SM s příměsí JD, BO, HB, LP. Majetek byl zatížen služebnostmi (hrabanka a palivo). V pozdním středověku se začal uplatňovat postupný přechod na násečné hospodaření s umělou obnovou smrku a přirozenou obnovou borovice. Od roku 1985 postupný přechod k podrostnímu hospodaření s vnášením listnáčů. Od roku 1992 se hospodaření diferencuje dle provedeného stanovištního průzkumu. Cílová skladba předpokládá v průměru 20 % listnáčů, 10 % MD, 10 % DG, 60 % SM. V ochranném lese jen listnáče. Když není přirozená obnova dosažitelná, sází se uměle (SM 2500ks/ha, listnáče uměle, DB ve větších skupinách).

Specifický je systém intenzivní výchovy smrkových porostů z přirozené obnovy. Prořezávka cca 18 let, výška 5-8 m, redukce počtu na 1300-1600 jedinců, rozčlenění linkami po 20 metrech. První probírka po cca 5-7 letech, redukce na 900 jedinců, vyznačení cílových stromů. Další zásah redukce na 700ks/ha. Cílem je urychlení přírůstu pěstováním hluboké koruny (udržení hloubky koruny 55 % výšky stromu), materiál z prořezávky zůstává na zemi, nebezpečí namnožení kůrovce se čelí vložním zásahy na konci srpna. Nebezpečí sněhového polomu v oblasti nehrozí. Cílem je dosažení cílového sortimentu v cca 100 letech v kvalitě B. Obsluha mechanizace je zásadně v zaměstnaneckém poměru a je odměňována v časové mzdě (rozhodující je kvalitní a šetrné provedení zásahů a vyklizení dříví). Systém výchovy ve smrku je velmi blízký zásadám výchovy lesmistra Bohdaneckého, který jej prováděl na Orlíku na konci 19. a počátkem 20. století (orlická, třímetrová probírka).

Ing. Josef Vovesný
Ing. Martin Fojt

PRÁVNÍ PORADNA

V souvislosti s modernizací a opravami dálnice D 1 dochází k dočasnému (případně trvalému) odnětí z PUPFL, s tím je spojeno i případné odstranění trvalých lesních porostů.

1) Z prvotních informací od ŘSD tento porost odstraní firma, která tuto práci vysoutěží - pokud vlastník bude trvat na tom, že si tuto práci zajistí sám, má nárok na úhradu nákladů s tím spojených?

Stejně jako většina lidských aktivit dotýkajících se lesa a pozemků určených k plnění funkcí lesů (dále též „PUPFL“) podléhá i odstranění lesního porostu z pozemků, u kterých dochází k dočasnému nebo trvalému odnětí plnění funkcí lesů, k dvojímu právnímu režimu, veřejnoprávnímu a soukromoprávnímu. Oba režimy mají sice celou řadu styčných prvků a neměly by si navzájem odporovat, v základu jsou však na sobě navzájem nezávislé. To výslovně potvrzuje i nový občanský zákoník ve svém úvodním ustanovení.

Většině vlastníků lesů jsou dobře známa pravidla pro odstranění lesního porostu z pozemků dočasně nebo trvale odňatých plnění funkcí lesů, která jsou obsažena v lesním zákoně, konkrétně v ustanovení jeho § 15 až 18, a ve vyhlášce č. 77/1996 Sb., o náležitostech žádosti o odnětí nebo omezení a podrobnostech o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa. Tato pravidla jsou součástí veřejného práva, neboť slouží primárně k ochraně a realizaci veřejných zájmů vymezených v § 1 lesního zákona, zejména zájmu na zachování lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí. Úprava postupu fyzického odstranění lesního porostu je proto v lesním zákoně a vyhlášce č. 77/1996 Sb. omezena na rozsah nezbytný pro ochranu zmíněného veřejného zájmu a spočívá v zásadě jen v zákazu zahájení odlesnění před tím, než nabude právní moci stavební povolení nebo jiné rozhodnutí podle zvláštních předpisů, jestliže je k dalšímu využití lesních pozemků odňatých plnění funkcí lesa zapotřebí (§ 16 odst. 3 lesního zákona), a v povinnosti zakotvit do rozhodnutí o odnětí u rozsáhlejší výstavby, popřípadě těžby nerostů lhůty postupného odlesnění odňatých ploch tak, aby tyto plochy byly využity k plnění funkcí lesa až do doby jejich skutečného použití pro jiné účely (§ 16 odst. 2 písm. e) lesního zákona). Z vyhlášky č. 77/1996 Sb. pak vyplývá, že povinnou náležitostí žádosti o odnětí je vyjádření vlastníka a nájemce dotčených pozemků určených k plnění funkcí lesa, což orgánu státní správy lesů poskytuje možnost zohlednit v rozhodnutí o odnětí i návrhy vlastníka a nájemce ohledně postupu těžebních prací tím, že je učiní součástí podmínek podle § 16 odst. 2 písm. e) lesního zákona. Takový postup však není povinný, když rozhodnutí o odnětí lze hypoteticky vydat, i když s tím vlastník či nájemce nesouhlasí.

Jednoznačnou odpověď na otázku, kdo je oprávněn či povinen na pozemku dočasně nebo trvale odejmutém plnění funkcí lesů fyzicky provést těžební práce, však veřejnoprávní ustanovení § 15 až 18 lesního zákona nedávají. Poskytuje ji až právo soukromé, konkrétně ustanovení § 1012 občanského zákoníku, podle kterého vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. V této souvislosti je podstatné, že i po vydání a nabytí

právní moci rozhodnutí o odnětí pozemků plnění funkcí lesa zůstává vlastnické právo k pozemku původnímu vlastníkoví zachováno, což se samozřejmě týká i všech součástí pozemku včetně lesních porostů. I po vydání a nabytí právní moci rozhodnutí o odnětí je tedy právo užívat pozemek a požívat jeho plody a užitky (což zahrnuje i právo provádět těžbu lesních porostů), vyhrazeno vlastníkoví pozemku. Ten je může převést na jiné osoby (k takovému převodu dochází typicky např. uzavřením pachtovní smlouvy), tedy i na investora stavby, resp. na osobu, v jejíž prospěch bylo rozhodnutí o odnětí vydáno, pokud tak však neučiní, svědčí právo těžby nadále exkluzivně jemu.

Popsaný obecný soukromoprávní režim je ovšem v některých případech modifikován ustanoveními zákonů, které mají vůči občanskému zákoníku postavení speciálních právních předpisů. Takovou povahu mají např. ustanovení § 46 odst. 4 a § 68 odst. 5 zákona č. 458/2000 Sb., energetického zákona, zakládající právo odstraňovat lesní porosty v ochranném pásmu některých energetických vedení jejich provozovatelům či ustanovení § 49 odst. 1 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., vodní zákon, který toto právo u břehových porostů svěřuje správcům toků (po předchozím projednání s vlastníkem). Obdobná speciální pravidla pak platí i pro případ výstavby a provozování silnic a dálnic, a jsou zakotvena v § 15 odst. 2 a § 35 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v platném znění.

První z označených ustanovení opravňuje vlastníka a správce dálnice, silnice a místní komunikace, aby na návrh Policie České republiky nebo po projednání s ní nebo na návrh silničního správního úřadu nebo po projednání s ním káceli dřeviny na silničních pozemcích, což jsou „*pozemky, na nichž je umístěno těleso dálnice, silnice a místní komunikace a silniční pomocné pozemky*“. Při výkonu tohoto oprávnění by ovšem neměly vznikat žádné nejasnosti a rozpory, neboť vlastníkem silničních pozemků je vlastník dálnice.

Na pozemky v okolí dálnic a silnic, jejichž vlastníky jsou jiné osoby, pak mohou dopadat účinky druhého z označených ustanovení, tj. § 35 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. To ukládá vlastníkům nemovitostí v sousedství dálnice, silnice a místní komunikace povinnost strpět, aby na jejich pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, padání kamenů, lavin a stromů, vznikne-li toto nebezpečí výstavbou nebo provozem dálnice, silnice a místní komunikace nebo přírodními vlivy. V takových případech je sice právo těžit stromové porosty vlastníkoví pozemku zachováno, přísluší však i osobě provádějící ochranná opatření. Realizace popsaneého oprávnění je ovšem vázána na předchozí rozhodnutí silničního správního úřadu, v němž je určen nejen rozsah a způsob provedení nezbytných opatření, nýbrž i to, kdo je provede. Lze konstatovat, že ustanovení § 35 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. je tak parafrází ustanovení § 22 odst. 1 lesního zákona a je nutno jej vykládat ve shodě s lesním zákonem.

Lze tak shrnout, že tam, kde došlo pouze k vydání rozhodnutí o trvalém nebo dočasném odnětí PUPFL v okolí dálnice, je osobou oprávněnou provést související odlesnění, tj. těžbu stromů, výlučně vlastník pozemku, popř. osoba, na kterou vlastník toto právo převedl. V tomto případě má vlastník pozemku bezesporu právo trvat na tom, že si těžební práce zajistí sám, neboť žádný jiný nositel tohoto práva neexistuje. Vlastník pozemku má i nárok na úhradu nákladů s tím spojených, a to ve výši, kterou je záhodno sjednat s osobou, v jejíž prospěch bylo rozhodnutí o odnětí vydáno. Pokud k dohodě nedojde a vlastník pozemku v intencích rozhodnutí o odnětí těžbu přesto provede, vypořádají se náklady na těžbu podle zásad platných pro vypořádání bezdůvodného obohacení.

Pokud však bylo vydáno nejen rozhodnutí o odnětí, nýbrž i rozhodnutí silničního správního úřadu o provedení nezbyt-

ných opatření podle § 35 odst. 1 zákona č. 13/1995 Sb., svědčí právo provést těžbu vedle vlastníka pozemku též osobě uvedené v tomto rozhodnutí, a to v mezích, které jsou v rozhodnutí zakotveny. V tomto případě pak požadavek vlastníka, že těžební práce zajistí sám, musí být uplatněn v průběhu řízení před silničním správním úřadem, aby mohl být do obsahu výsledného rozhodnutí promítnut. Pro úhradu nákladů na těžbu budou obdobně platit pravidla zmíněná shora. Vlastnické právo k vytěženému dřevu je ve všech případech a za všech okolností zachováno vlastníkoví pozemku.

2) V současné době je pro vlastníky nevýhodné vzhledem k poklesu cen provádět úmyslné těžby, zejména menší vlastníci dokáží tuto těžbu odsunout na „příhodnější dobu“. Je možné požadovat rozdíl mezi současnou cenou dřevní hmoty a cenou v době příznivé? V současné době se tento rozdíl může pohybovat ve výši cca 400,- Kč/m³.

Bude-li předpokládáno, že tazatel má na mysli nikoliv těžby úmyslné, tj. těžby prováděné v souvislosti s řádnou obnovou a výchovou lesa ve smyslu § 2 písm. l) a m) lesního zákona, nýbrž těžby prováděné k realizaci rozhodnutí o odnětí pozemků plnění funkcí lesů, tj. těžby mimořádné dle § 2 písm. o) lesního zákona, lze uzavřít, že vlastník lesa na náhradu popsaného cenového rozdílu právo má, a to na základě hned dvou ustanovení lesního zákona.

Prvním z nich je jeho § 11 odst. 3, zaručující každému vlastníku právo na náhradu újmy vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese vůči orgánu státní správy, který o tomto omezení rozhodl. Orgán státní správy může uložit úhradu této náhrady osobám, v jejichž zájmu o tomto omezení rozhodl. Ačkoliv lesní zákon zde výslovně zmiňuje „omezení“ hospodaření, není možno účinky předmětného ustanovení vztahovat toliko na situace, kdy některé funkce lesa nemohou být plněny v obvyklém rozsahu ve smyslu § 15 odst. 1 věta druhá lesního zákona. Odnětí pozemků plnění funkcí lesa je totiž fakticky nejintenzivnější formou omezení hospodaření, neboť je napříště zcela vylučuje. Právo na náhradu újmy podle § 11 odst. 3 lesního zákona má tedy i vlastník, v jehož případě došlo k vydání rozhodnutí o odnětí pozemku plnění funkcí lesa ve prospěch jiné osoby. Tentýž názor zastává i komentářová literatura (DROBNÍK, J., DVOŘÁK, P. Lesní zákon. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 25).

Druhým ustanovením lesního zákona, ze kterého lze právo vlastníka na náhradu újmy vzniklé v důsledku cenového rozdílu dovodit, pak je § 21 odst. 3. Podle něj za lesní porost smýcený v souvislosti s prováděním výstavby je investor povinen zaplatit to, čeho by vlastník lesa při řádném hospodaření dosáhl, kdyby nedošlo k předčasnému smýcení lesního porostu, a to po odečtení částky, kterou případně získal za dříví z likvidovaného lesního porostu. Při výpočtu výše újmy by se postupovalo podle vyhlášky č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše škody nebo újmy způsobené na lesích. Pokud by pak v ní popsané výpočtové postupy (zejména výpočet škody z předčasného smýcení lesního prostu podle § 7 neumožňovaly rozdíl v cenách dříví zohlednit, musel by být vyčíslen přezkoumatelným způsobem, nejlépe ve formě znaleckého posudku.

3) Jakým způsobem, případně podle kterého právního přepisu, se stanoví výše náhrady (nájemné) po dobu trvání záboru?

Jak bylo uvedeno shora, samo rozhodnutí o odnětí pozemků plnění funkcí lesa vydané podle § 16 lesního zákona neopravňuje osobu, v jejíž prospěch bylo

vydáno, aby příslušný pozemek začala bez souhlasu jeho vlastníka užívat pro své potřeby. Pokud ovšem vlastník právo užívání v souvislosti s odnětím pozemku plnění funkcí lesa práv jině osobě přenechá, bude výše náhrady (nájemné či pachtovné) sjednána ve smlouvě, na jejímž základě bude užívání cizí osobě umožněno, přičemž pro výši náhrady bude rozhodující pouze vůle smluvních stran. Pokud k přenechání práva užívání pozemku nedojde a vlastník pozemku bude „pouze“ nucen strpět jeho změnu na jiný pozemek, má právo na náhradu vzniklé újmy, a to podle pravidel, která byla popsána v odpovědi na předchozí otázku. Výše náhrady bude i zde vyčíslována především postupem podle vyhlášky č. 55/1999 Sb.

V Brně 29. 8. 2017

JUDr. Ing. Martin Flora, Dr.
Advokátní kancelář
Pásek, Honěk a partneři
Mendelova univerzita v Brně

Evropský kongres lesní pedagogiky

Ve dnech 3. - 6. října proběhl ve Sněžném-Milovech 12. Evropský kongres lesní pedagogiky, na kterém se setkala na 140 lesních pedagogů z celé Evropy.

Akce byla organizována Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem ve spolupráci s pracovní skupinou Ministerstva zemědělství zabývající se lesní pedagogikou v ČR a evropskou pracovní skupinou FAO a UNECE pro lesní pedagogiku. Tématem kongresu byla otázka, zda je lesní pedagogika spíše prostředkem komunikace lesnických subjektů nebo spíše vzděláváním k udržitelnému rozvoji. Kongres zahájili náměstek ministra zemědělství Patrik Mlynář a hejtman Kraje Vysočina Jiří Běhounek, poté účastníky kongresu pozdravili představitelé organizací, které se na přípravě kongresu podílely. Za SVOL přivítal lesní pedagogy předseda František Kučera. Hlavní přednášky kongresu přednesli Emma Berglund, tajemnice Konfederace evropských vlastníků lesů CEPF, Jiří Svoboda, člen předsednictva SVOL a ředitel Lesního družstva obcí Přibyslav, Martin Šrom, zástupce ředitelky Lipky – školského zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, a Rolf Jucker, ředitel švýcarské organizace SILVI-VA, která se věnuje lesní pedagogice.

Přednášky střídaly praktické ukázky v terénu. Jednalo se o krátké dvacetiminutové aktivity (workshopy), ale i komplexnější dvouhodinové programy. Jednou z aktivit, která byla vybrána organizátory pro prezentaci na kongresu, byl workshop „Příběh stromu“ vedený Pavlem Kotalou z naší členské organizace Ostravské městské lesy a zeleň. Novinkou a zajímavostí letošního kongresu byly ukázky večerních programů v lese o lese, na nichž se podílely Lesy hl. m. Prahy, SLŠ Hranice a SLŠ Žlutice.

Na závěr setkání proběhly dvě volitelné exkurze. Exkurze kratšího rozsahu byla věnována návštěvě Centra Eden v Bystřici pod Pernštejnem. Celodenní exkurze do Starého Ranska na program „Den s lesníkem“, který připravilo LDO Přibyslav, byla zahájena prohlídkou Muzea nové generace ve Žďáru nad Sázavou, kde účastníky osobně přivítal pan Constantin Kinský. Účastníci hodnotili kongres jako velice zdařilý a podnětný. Všem členským subjektům SVOL a jejich zaměstnancům, kteří se na zajištění hladkého průběhu kongresu spolupodílely, proto patří za jejich čas a úsilí upřímné poděkování.

(red.)

ROZHOVOR

Návštěva lesů v Bělé pod Bezdězem

O hospodaření v lesích města jsme si povídali s jednatelem společnosti Lesy Bělá pod Bezdězem, s. r. o., Ing. Stanislavem Bockem.

Do roku 2004 byla správa městských lesů v Bělé zajišťována příspěvkovou organizací města. Spravujete pouze městský majetek, nebo i lesy jiných vlastníků? Co vedlo zastupitele ke zřízení obchodní společnosti?

Ukázalo se, že hospodaření prostřednictvím vlastní obchodní společnosti, kde má město 100% podíl, je pro město vhodnější z hlediska finančního i organizačního. Na základě nájemní smlouvy hospodaříme na historickém lesním majetku města Bělá pod Bezdězem, v lesích obcí Plužná a Bítouchov – tj. cca 760 ha, dále hospodaříme na 60 ha ostatní plochy (nebylo převedeno na PUPFL) a na 30 ha lesů, kde bývala do r. 1992 ruská stělnice. Hospodaření je tady trochu složitější, protože se tyto lesy nacházejí v CHKO Kokořínsko, ale spolupráce s pověřeným pracovníkem je velmi dobrá. Při tvorbě nového LHP neměla CHKO k návrhu LHP žádné zásadní připomínky, které bychom nemohli akceptovat. Samozřejmě v návrhu nemáme výsadbu nepůvodních dřevin. Na dalších 128 ha drobných vlastníků vykonáváme odbornou správu a hospodaříme ještě na dalších 40 ha lesa, které jsme vysoutěžili. Hlavní lesní celek v CHKO neleží. Na majetku Bělé převládá borovice (80%), smrk představuje 10 %, ostatní dřeviny také 10 %. V pluženských lesích je borovice zastoupena 60 %. Pronajaté majetky jsou z hlediska kategorizace z 93% lesy hospodářské, 4 % lesy zvláštního určení (lesy příměstské a další lesy ze zvýšenou zdravotně rekreační funkcí) a 1 % lesy ochranné. Hospodářství je silně ovlivněno písčitém podložím, na kterém převládá hospodářský soubor 13 přirozené borové stanoviště (soubory lesních typů OK, OM). Průměrná roční teplota se pohybuje kolem 8 °C, srážky se uvádí od 500 do 650 mm, nadmořská výška od 270 do 350 m n. m. Borovice je zde velice kvalitní, ale nedosahuje velkých výčetních průměrů. Na hlavním celku těžíme ročně 2200 m³. Větší kalamitu jsme v poslední době neměli. Práce zadáváme službově.

Jak se majetek postupně rozvíjel? Čekají Vás ještě nějaké převody pozemků?

První zmínka o městském majetku pochází z roku 1337, kdy Hynek Berka z Dubé věnoval městu téměř 100 lánů lesa ze svého bezděžského panství. Větší část byla určena k vykácení a přeměně na role. V průběhu let muselo město své lesy několikrát usilovně hájit a prokazovat jejich vlastnictví, naposledy v roce 2013 (převod tzv. „vojenských“ lesů, které město vlastnilo ke dni 31. prosince 1949 a ke dni 24. května 1991 byly ve vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky, spravovaly je Vojenské lesy a statky a nebyly součástí vojenských újezdů). Navrácení historického majetku je tedy vypořádáno. Drobní vlastníci se obracejí na město s nabídkou na odkup jejich lesa, ale ceny nejsou pro město, které má jiné priority, dostatečně zajímavé.

Měli byste zájem o zemědělskou půdu vhodnou k zalesnění?

Zájem bychom měli, ale v současnosti nevíme o vhodných pozemcích.

S jakými problémy se potýkáte při hospodaření na majetku města?

Největším problémem v blízké budoucnosti bude smýcení stopadesátiletých porostů borovice na strmé stráni v chatové osadě Šibeníční vrh, kde byla v minulosti občanům povolena výstavba 70 chat;

pouze 15 z nich je přístupných. Pozemky pod chatami patří městu a majitelům chat jsou podnajaty. Dalším problémem bude obnova lesa na stráni nad Táborovou ulicí. Obnova porostů v těchto dvou lokalitách bude velmi náročná, a to jak způsobem provedení těžby, tak následné péče o nově vzniklé porosty (vysychavá stráž). Na některých částech majetku máme sice problémy s jejich přístupností – chybí lesní cesty a jediný přístup do lesa je možný pouze přes podmáčené louky nebo pole, ale proti problémům s kácením porostu v chatové osadě to není nic dramatického.

Jak provozujete myslivost? Máte vlastní honitbu? Jaký rozsah škod na lesních porostech evidujete?

Vlastní honitbu město nemá, je členem cca ve čtyřech honebních společenstvech, v jednom z nich má téměř majoritu. Za město jsem pověřen k jednání v otázkách mysliveckého hospodaření já. Prase i srnčí jsou na stavech, které by tady pro honitbu měly být. Nad normovanými stavy je zejména v období říje zvěř daňčí. Náhrada

škody na lesních porostech podle vyhlášky „55“ je příliš nízká a nic neřeší. Jednání s myslivci jsou obtížná, ale snažíme se v konkrétních případech dohodnout i jinak než finančně, například provedením ochrany mladých lesních porostů před škodami okusem.

Nemáte problémy s prodejem dřeva z bývalé stělnice?

Kulatinu prodáváme na pilařské zpracování, sice za nižší cenu, ale ne za cenu vlákniny nebo paliva. Šikovný pilař je schopen železo z kmene vyřezat, když je na jeho kraji, a kmen pak pustí do pořezu.

S čím ale nejsme v obchodě se dřívím spokojeni, jsou výsledky přejímek odběratelů, kteří používají systém měření 3D - neodpovídají tomu, co lesník v lese naměřil. Tratí na tom nejenom vlastní lesa, ale i dopravci a těžaři. Výsledky přejímky 2D jsou z našeho pohledu hodnověrnější. Problémem je i doprava dřeva.

Můžete být konkrétnější?

Stát dává ruce pryč od řešení podmínek lesní dopravy. Jedná se zejména o cesty v lesních porostech různých

Borové hospodářství na majetku města Bělá p. Bezdězem – Sahara, 5letá kultura z přirozené obnovy.

Ukázka využití přirozené obnovy borovice - Sahara, těžba březen 2017, orba duben 2017.

Ukázka zachování a zvyšování biodiverzity v lesních porostech – uměle založené porosty dubu červeného na stanovišti SLT OK jsou v růstu utlačovány borovicí lesní. Sahara

vlastníků. Co je platné, že se snažíme udržovat málo zpevněné lesní cesty, když soukromník přijede pro dřevo v nevhodnou dobu a cestu rozbije a už se nehlásí k její opravě. Navíc tyto lesní cesty nejsou ani katastrofálně a vedou přes více lesních majetků. K dispozici jsou v podstatě jen dotace na rekonstrukci nebo výstavbu nových lesních cest - ty jsou ale limitovány parametrem hustoty lesní sítě, která se na území posuzuje dohromady za státní i nestátní lesy.

Žádáte o dotace z PRV? Jaké jsou Vaše zkušenosti?

Relativně dobré. Žádosti si zpracovávám sám. Není to úplně snadné, ale není na to potřeba mít poradenskou firmu. Lesní cestu Koňský důl jsme vybudovali s využitím prostředků Programu rozvoje venkova před třemi lety. Když byla osazena závorami, hned jsme registrovali její poškození ze strany motorkářů a čtyřkolek a museli jsme ji opravovat. Nápor motoristů a houbařů je neskutecný. To vše musí vlastník lesa strpět a případné škody sanovat ze svého.

Jak se díváte na platbu na plochu lesa, která by zohledňovala právě mimoprodukční funkce lesů?

Asi by to bylo dobrá cesta, ale k tomu, že se to podaří prosadit, jsem spíše skeptický.

Měl bych ale návrh k poskytování příspěvků na hospodaření v lesích. Myslím si, že by měly vést k zajištěné kultuře. Na většině majetků tomu tak skutečně je, existují ale i případy, kdy firmy dřevo vytěží, zalesní, dostanou dotace na zalesnění a dál se už o les nestarají, což je špatné. Dotace na zajištěnou kulturu by byla pro vlastníka lesa odměnou a stát by měl jistotu, že tam les do budoucna bude. Odstranilo by to zbytečnou administrativu a omezilo kontroly ze strany státní správy. Možná jsem s tímto názorem osamocený, ale myslím, že to dává smysl. Jsem lesník a mám bohaté zkušenosti i z působení ve státní správě. Bohužel musím potvrdit, že vymahatelnost lesního práva je ve skutečnosti nesmírně obtížná.

Máte ještě jiné návrhy na úpravu zákona o lesích?

Podle mého názoru je v zákoně špatně uchopena podpora přirozené obnovy. Dvouletá lhůta je v tomto případě nedostačující. Je sice možné požádat státní správu o odklad, a s povolením většinou není problém, ale musí s tím „papírovat“ jak vlastník lesa, tak i úředník. Proč by to nešlo automaticky? Jsou stanoviště, kde by zákon umožňoval automatické prodloužení lhůty pro zalesnění. Myslím si, že tento požadavek by měl SVOL prosazovat v příští novele zákona o lesích.

Děkuji Vám za rozhovor.

Marie Růžková
18. 7. 2017

LOS aktuálně

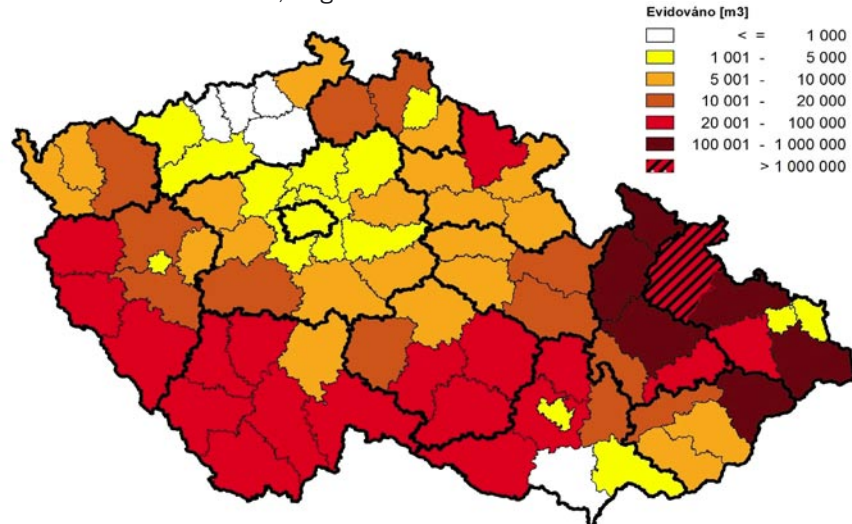
Výskyt lesních škodlivých faktorů v roce 2016 a očekávaný stav v roce 2017

Základem prezentovaných údajů jsou sumarizované výsledky ročních hlášení o výskytu škodlivých vlivů a činitelů, zasílané každoročně Lesní ochranné službě (LOS) vlastníky a uživateli lesů (zahrnují podklady pokrývající přibližně 70% celkové rozlohy lesů v Česku). Dále jsou využity informace získané při poradenské činnosti LOS a z dalších relevantních zdrojů. Naho Rok 2016 je možno z pohledu ochrany lesa celkově označit jako období nepříznivé, podobně jako předchozí rok 2015. Z regionálního hlediska opět panovaly velké rozdíly, přičemž platilo, že území Moravy a Slezska (výrazněji zasažené suchem v posledních letech) vykázalo u většiny skupin škodlivých faktorů relativně i absolutně větší objemy poškození než plošně mnohem rozlehlejší území Čech.

pokračování na str. 7. »

Hlavní škodlivé faktory byly přitom obdobné jako v minulých letech, z abiotických vlivů se jednalo především o přímé následky sucha a polomy, z biotických činitelů pak jako již tradičně o poškození způsobené přemnožením podkorního hmyzu na smrku a aktivizací václavky (rovněž dominantně ve smrčinách). Z pohledu povětrnostních podmínek byl rok 2016 opět nápadně nevyrovnaný, teplotně nadprůměrný, srážkově normální, v letním období byl charakterizován častým střídáním typu počasí a bouřkovou činností, regionálně

jaké je z dostupných zdrojů známo). Na většině území tak byl evidován zvýšený až kalamitní stav; na hektar smrkových porostů připadlo v průměru 3,2 m³/ha, což je více než šestnáctinásobek základního stavu! Výraznou měrou se na kůrovcových těžbách v roce 2016 také odrazil objem obranných opatření, zejména lapáků – 405 tis. m³. Nejvyšší podíl napadené hmoty připadal jako každoročně na lýkožrouta smrkového (*Ips typographus*). Dramatická situace přetrvává v oblasti severní Moravy a Slezska, kde je rovněž přemnožen lýkožrout severský (*Ips duplicatus*). Jen v Moravskoslezském a Olomouckém

Evidovaný objem smrkového kůrovcového dříví v roce 2016

přetrvávalo (popř. dále narůstalo) ohrožení lesních porostů intenzivním suchem. Výše evidovaných nahodilých těžeb činila cca 6 mil. m³, z toho na abiotické vlivy připadlo 2,5 mil. m³. Působením biotických činitelů bylo v roce 2016 podle evidence poškozeno kolem 3,5 mil. m³ dřevní hmoty. V této souvislosti je potřebné doplnit, že z dlouhodobého hlediska v našich podmínkách donedávna výrazně převažovalo abiotické poškození, opačný stav byl zaznamenán pouze sporadicky. Rozdíl ve výši 1 mil. m³ pak náleží mezi historická maxima a dobře vypovídá o narůstajícím významu biotických činitelů, především podkorního hmyzu. Pokud evidovaný objem poškození dopočteme na celkovou rozlohu lesa, obdržíme hodnotu cca 8 mil. m³. Platí tedy, že nahodilé těžby v roce 2016 reprezentovaly zhruba 50% celkových těžeb, což je samo o sobě dostatečně varující.

Důsledky působení abiotických vlivů v r. 2016

V rámci abiotických vlivů bylo vykázano kolem 1,1 mil. m³ polomů a cca 1,4 mil. m³ jako následek přímého působení sucha, rozsah poškození ostatními skupinami již byl zcela nevýznamný. V případě vykázaného objemu „sucha“ je však nutno uvést, že vzhledem ke skutečnosti převažující vazby této kategorie na dřevinu smrk a region severní Moravy a Slezska, byla poškozená hmota sice vykázána jako následek sucha, ale současně byla rovněž napadena podkorním hmyzem.

Poškození biotickými činiteli v r. 2016

Nejvýznamnější skupinu biotických činitelů představoval jako již tradičně podkorní hmyz na smrku. Celkový objem evidovaného smrkového kůrovcového dříví se výrazně zvýšil a činil přes 3 mil. m³ (jde o historicky nejvyšší evidované množství,

kém kraji bylo společně v roce 2016 evidováno téměř 65% celorepublikového objemu kůrovcového dříví. Zhoršení stavu bylo také zjištěno u napadení borových porostů podkorním hmyzem, zejména pak lýkožroutem vrcholovým (*Ips acuminatus*).

Výskyt listožravého a savého hmyzu byl v roce 2016 evidován na úhrnné rozloze kolem 800 ha. Celkově tedy jde o další případ jednoho z nejnižších výskytů této skupiny hmyzu v posledních desetiletích. Bekyně mniška (*Lymantria monacha*) byla hlášena z rozlohy cca 50 ha (slabý výskyt), ploskohřbetka smrková (*Cephalcia abietis*) byla evidována na rozloze kolem 250 ha. V listnatých porostech se evidence výskytu týkala hlavně žíru chroustů rodu *Melolontha* a obalečů a píďalek na dubech (celkem kolem 450 ha).

Evidovaná plocha výsadeb poškozená žírem dospělých klikoroha borového dosáhla v roce 2016 cca 1850 ha, což představuje významný nárůst ve srovnání s rokem 2015 (1250 ha). Poškození bylo vázáno především na západní polovinu Česka.

Lokální poškození žírem ponravami chroustů (zejména chroustem maďalovým - *Melolontha hippocastani*) bylo evidováno na rozloze kolem 10 ha (nízký rozsah souvisel s převažující přítomností nedospělých ponrav). Výskyt dalších hmyzích škůdců byl evidován přibližně ve stejném rozsahu jako v letech předešlých, přičemž nebyly zaznamenány žádné významné ztráty.

V roce 2016 došlo k mírnému snížení evidovaného poškození drobnými hlodavci, jehož celkový rozsah činil v lesních porostech kolem 1100 ha (poškození bylo jako tradičně vázáno zejména na oblast Krušných hor). Pokračoval také dlouhodobě nepříznivý trend poškozování lesa spárkatou zvěří, LOS však ve své evidenci nemá

Rozsáhlé holiny po nahodilých kůrovcových těžbách a kůrovcová ohniska ve smrkových porostech (Bruntálsko, srpen 2017)

k dispozici dostatek věrohodných údajů.

Z pohledu výskytu původců houbových onemocnění je možno rok 2016 označit také za období méně příznivé. Nejvýznamnější fytopatologický problém představovaly václavky, především václavka smrková (*Armillaria ostoyae*), zejména na severní Moravě a ve Slezsku. V roce 2016 bylo celkem evidováno přes 0,5 mil. m³ „václavkového“ dříví, což představuje rovněž dosavadní historické maximum (v roce 2015 se jednalo o cca 0,3 mil. m³). Významným problémem bylo prosychání borovic zapříčiněné nepříznivým průbě-

bezprecedentní průběh kůrovcové gradace závisí nejenom na nepříznivém vývoji počasí, ale i na schopnosti lesnického provozu operativně reagovat na vzniklou situaci (včas a účinně asanovat kůrovcové stromy) – v této oblasti však v současnosti panují doslova neutěšené poměry a míra pozdního zpracování kůrovcové hmoty napříč vlastnickými kategoriemi dále narůstá. Primárně přitom jde zejména o akutní nedostatek vhodných zpracovatelských kapacit, negativní roli samozřejmě také hrají organizační a obyvatelové těžkosti. Bohužel platí (klasicky řečeno), že místo

Ohniska podkorního hmyzu v borových porostech (Třebíčsko, červenec 2017). Foto: archiv VÚLHM

hem počasí a aktivizací houbových patogenů (především *Sphaeropsis sapinea*, méně *Cenangium ferruginosum*). Pokračovalo odumírání jasanů, na němž se podílí celá řada hub (*Armillaria*, *Phoma*, *Phomopsis* a především *Hymenoscyphus fraxineus*) a rovněž odumírání olší, kde je za rozhodujícího původce považována plíseň olšová (*Phytophthora alni*). Výrazně vzrostl výskyt padlí dubového (*Microsphaera alphitoides*) a odumírání dubů doprovázené tzv. tracheomykózními příznaky. V kategoriích poškození houbovými chorobami bylo celkem vykázano cca 16 tis. ha, což však představuje pouze menší část skutečně napadené plochy.

V náhradních porostech smrku pichlavého v Krušných horách zůstává významným škodlivým činitelem houba kloubnatka smrková (*Gemmamycus piceae*), v kombinaci s václavkou smrkovou, sypankou smrkovou (*Lophodermium piceae*) a houbou *Sirococcus conigenus*.

Očekávaný stav v r. 2017

V letošním roce se v ochraně lesa podle očekávání nadále negativně projevuje vliv nepříznivého průběhu počasí, především nebyvalé sucho a s ním spojené vysoké teploty (s významnými regionálními rozdíly – nejvíce je postižené území jihozápadní a střední Moravy, dále pak jižních a východních Čech a také moravskoslezský region). Poškození polomy a dalšími abiotickými vlivy rovněž narůstá (letní červencové a srpnové bouře, např. v Olomouckém, Královéhradeckém či Jihočeském kraji), celková bilance se však může během zbytku roku ještě dále zhoršit.

Aktuální stav výskytu podkorního hmyzu na smrku je nutné považovat za alarmující, na severovýchodě Česka pak jako jednoznačně katastrofální. Stávající

aby se postupovalo „před broukem“, jde se až „za broukem“. Již nyní lze předpokládat, že evidovaná, resp. skutečná výše těžeb smrkového kůrovcového dříví v roce 2017 bude minimálně na obdobné úrovni, ne-li vyšší úrovni, než v roce předešlém. Situace s podkorním hmyzem se také dramaticky zhoršila v borových porostech, naštěstí zatím pouze v regionálním měřítku. Nejvíce v oblasti jihozápadní Moravy (okresy Třebíč a Znojmo), kde je možné v borových porostech v přítomné době vidět rozsáhlá ohniska napadených stromů, především již zmíněným lýkožroutem vrcholovým. Poměrně příznivá situace stále panuje u listožravého hmyzu, nicméně některé druhy (např. bekyně velkohlavá – *Lymantria dispar*) v souvislosti s působením tepla a sucha rychle zvyšují svou početnost. V příštím roce se již u tohoto druhu očekává vznik lokálních přemnožení. A protože právě přemnožení bekyně velkohlavé často v minulosti předcházelo přemnožení bekyně mnišky, bude potřebné podrobně sledovat i populační hustoty tohoto nechvalně známého škůdce. Samostatnou kapitolu pak představuje problematika poškozování lesa spárkatou zvěří, účinné řešení tohoto vážného problému ochrany lesa však přesahuje možnosti oboru. Z fytopatologického hlediska lze očekávat nárůst poškození u borovic napadených houbou *Sphaeropsis sapinea* (a podkorním hmyzem) a zřejmě také další progresi napadení václavkami (*Armillaria* spp.).

Ing. Miloš Knížek, Ph.D.,

Ing. Jan Liška,

Ing. Bc. Jan Lubojacký, Ph.D.,

Ing. František Lorenc

Výzkumný ústav lesního hospodářství
a myslivosti, v. v. i.

Rozsáhlé holiny po nahodilých kůrovcových těžbách a kůrovcová ohniska ve smrkových porostech (Olomoucko, srpen 2017)

VE ZKRATCE

• Na **zasedání republikového výboru SVOL 14. září** podrobili jeho členové ostré kritice postup Ministerstva zemědělství při řešení kalamitního přemnožení podkorního hmyzu a vystoupili s požadavkem, aby nejvyšší orgán státní správy lesů zrušil návrh opatření obecné povahy spočívající v plošném zákazu úmyslných těžeb smrků a borovice. Navrhované nařízení bez kompenzací vlastníkům lesů označilo za závažný zásah do vlastnických práv, který nevyřeší problémy s kůrovcem, ale může uvrhnout do vážných ekonomických problémů vlastníky lesů v regionech, které nejsou kůrovcovou kalamitou zasaženy, jejich zaměstnance i dodavatele, a zároveň může ohrozit zpracovatelské provozy, jejichž technologie jsou založené i na zpracování čerstvé hmoty. Republikový výbor zároveň poukázal na postup bavorské vlády, která je schopna při mimořádných situacích v lesích rychle reagovat a postiženým majitelům lesů účinně a efektivně pomáhat. Dokladem toho je přijetí komplexního balíčku opatření určených majitelům lesů postižených srpnovým orkánem KOLLE. Balíček mj. zahrnuje granty ve výši až 6000 eur na hektar, aby bylo poškozené dřevo rychle zpracováno a vyvezeno z lesů a zabránilo se tak rozšíření podkorního hmyzu, dále bezúročné překlenovací půjčky na financování zpracování dřeva, daňové pobídky a úlevy, zrušení zákazu jízdy pro nákladní automobily a navýšení tonáže pro zvýšení přepravní kapacity, celostátní zastavení smrkových těžeb v bavorských státních lesích pro uvolnění trhu se dřívím, povolení k uložení dřeva na zemědělské půdě až do dalšího výsevu, až 90% dotace na výstavbu a opravu tras a na vznik nových skládek a poskytnutí dodatečných finančních prostředků na opětovné zalesnění půdy v rámci doplňkového rozpočtu na rok 2018. Na základě námitek vlastníků lesů a připomínek dalších subjektů Ministerstvo zemědělství ČR od plošného zákazu úmyslných těžeb smrků a borovice ustoupilo a vydalo opatření obecné povahy, které vlastníkům lesů nařizuje **zpracovat nahodilé těžby vzniklé ke dni účinnosti opatření (tj. ke dni 22. listopadu 2017) do konce března 2018.**

• **28. září se konal na zámku Waldthausen poblíž Mohuče lesnický kongres** pořádaný ve spolupráci Evropské federace obecních lesů (FECOF), Unie evropských lesníků a Svazu německých lesníků. Tématem kongresu, jehož se účastnila ministryně pro životní prostředí, energii, potraviny a lesnictví spolkové země Porýní-Falcko, byla změna procesů a řízení v lesním hospodářství při adaptaci na klimatickou změnu. Hlavním výstupem panelové diskuse pozvaných odborníků z Finska, Francie, Itálie a Bulharska byla nutnost hledat nové cesty a způsoby ve využívání lesů. Bylo konstatováno, že užívání lesů je službou veřejnosti a za služby je třeba platit. Nelze však čekat na platby za tyto služby někdy ve vzdálené budoucnosti, ale již nyní je potřeba stanovit, co společnost od lesů vyžaduje a potřebuje, a tyto služby zpoplatnit. V souvislosti s nárůstem administrativy a stále se zvyšujícími požadavky na povolání lesníka zazněl požadavek na navrácení lesníka „zpátky do lesa“. Na kongres navázala 29. září valná hromada FECOF, která schválila zprávu o činnosti organizace za uplynulé období a informovala o tématech aktuálně projednávaných v orgánech EU (naplňování Akčního plánu Nature 2000, právní úprava invazních nepůvodních druhů, bioekonomika).

• **Ve dnech 4. – 6. října uspořádal SVOL ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství v rámci aktivit Celostátní sítě pro**

Návštěva vlastníků lesů ze Slovenska v Čechách

Vztahy vlastníků lesů obou zemí na úrovni vedení zájmových sdružení, firem i jejich zaměstnanců jsou dlouhodobé. V roce 2016 navštívil SVOL jihozápadní Slovensko, a sice Lesy obce Stará Turá, soukromý majetek Lesné hospodárstvo Inovec, lužní lesy státního podniku Lesy SR, s. p., v oblasti Gabčíkova a rekreační lesy města Bratislavy.

Pro hosty ze soukromého majetku rodiny Modrových, Lesné hospodárstvo Inovec, jeho zaměstnance a lesníky z obcí Stará

Turá a Myjava připravil SVOL ve dnech 4.–6. října letošního roku ve spolupráci s vedením firem Orlík nad Vltavou s. r. o. a Lesy města Písku s. r. o. exkurzi ve schwarzenberských a píseckých lesích.

Hlavními pilíři odborné diskuse byly otázky organizace podniků, personálního vybavení, infrastruktury, organizace myslivosti. Velký zájem hostů pak vzbudily aktivity lesní pedagogiky poskytované Lesy města Písku. V objektu lesní správy je k tomuto účelu vybavena samostatná expozice

venkov exkurzi po lesních majetcích východní a střední Moravy. Cílem akce bylo seznámit majitele a správce lesních majetků z různých regionů České republiky nejen s příčinami, projevy a odstraňováním důsledků chřadnutí smrkových porostů v oblasti nejhůře postižené, ale také nastínit možnosti, jak tomuto jevu předcházet a jak lesní porosty adaptovat na změnu klimatu. Součástí exkurze byly ukázky dobré praxe u lesnických podniků a využití prostředků z Programu rozvoje venkova, výměna zkušeností a diskuse s odborníky. Podrobnosti přineseme v příštím Zpravodaji.

• **17. října uspořádal SVOL v Jihlavě odborný seminář věnovaný nové právní úpravě přestupků a vybraným problémům odpovědnosti za újmu** ve vazbě na hospodaření v lesích. V první části semináře seznámil Martin Flora přítomné se základními změnami v přestupkovém právu účinnými od 1. července letošního roku, do kterých promítl související ustanovení zákona o lesích, zákona o dřevu a zákona o ochraně přírody a krajiny. Připomněl, že z pohledu vlastníků lesů je určitě dobrou zprávou sjednocení a vyšší přehlednost právní úpravy, možnost využití mírnějších trestů vč. upuštění od potrestání a potvrzení platnosti některých zásad (např. zákaz reformationis in peius, možnost namítnout nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení). Nevýhodou je pak právní nástupnictví v odpovědnosti za přestupek u právnických a podnikajících fyzických osob, zakotvení spolupachatelství a možnost použití přísnějších trestů (např. propadnutí věci). Druhá část semináře byla věnována odpovědnosti vlastníka lesa za újmu na životním prostředí, na cizích nemovitostech a za újmu vzniklou návštěvníkům lesa. Na závěr semináře doporučil Dr. Flora vlastníkům lesů, jak v konkrétních případech postupovat. Více na www.svol.cz.

• **7. listopadu se konalo pravidelné zasedání republikového výboru.** Jedním z hlavních bodů jednání bylo zhodnocení situace v regionech SVOL po větrné vichřici Herwart, vývoj trhu se dřevem a stanovení priorit pro jednání s novým ministrem zemědělství. Členové republikového výboru byli informováni o probíhajících jednáních k návrhu vyhlášky o plánech péče, zásadách péče, podkladech k vy-

hlašování, evidenci a označování chráněných území, připomínkách podaných na Ministerstvo zemědělství k ustanovení o aktivním zemědělcích a návrhu na řešení lesní dopravy na zemědělských pozemcích v rámci novelizovaného nařízení vlády o podmínkách poskytování přímých plateb. Projednán byl rovněž návrh novely vyhlášky č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích, postoupený do meziresortního řízení. Předložený návrh je krokem správným směrem, ale vzhledem k tomu, že SVOL dlouhodobě usiluje o komplexnější řešení této otázky, představuje předložený návrh pro vlastníky lesů pouze základní, nezbytnou úroveň pro spravedlivější stanovení újmy či náhrady škody na lesích.

• **7. listopadu se uskutečnilo v Bruselu jednání pracovní skupiny CEPF.** V současné době pokračuje vyhodnocování veřejné konzultace k přípravě Společné zemědělské politiky po r. 2020 – má být uzavřeno do konce letošního roku. Návrh víceletého finančního plánu by měl být představen v polovině roku příštího. Při jednáních s Evropskou komisí hájí CEPF zájmy především menších vlastníků lesa, prosazuje podporu jejich sdružování za účelem hospodaření a snaží se dosáhnout zjednodušení systému dotací. Evropský rámec vytvoří možnosti, rozhodující však bude aplikace evropských opatření na národní úrovni. V roce 2018 by měla proběhnout revize Lesnické strategie EU. I když se v Evropském parlamentu podařilo při projednávání nařízení LULUCF prosadit pozměňovací návrhy pro stanovení a hodnocení limitů těžebních možností jednotlivých zemí, CEPF upozorňuje, že rostou snahy o omezování využívání dřeva jako obnovitelné suroviny a bude nutné lobbing vlastníků lesů na evropské úrovni zintenzívnit. Např. aktuální návrh Směrnice o obnovitelných zdrojích energie ukládá dodavatelům dřevní biomasy do tepláren o výkonu nad 20 MW povinnost dvoustupňového hodnocení pro ověření trvalé udržitelnosti této biomasy a tedy další certifikace. Návrh přichází mj. také se zákazem používání dříví vytěženého v chráněném území, byť se souhlasem orgánu ochrany přírody, a dříví vytěženého na území mokřadů k energetickým účelům.

Ing. Marie Růžková
tajemnice SVOL

a vyčleněn samostatný pracovník. Cílem je seznamovat především žáky a studenty škol zážitkovou formou s přínosy lesních podniků pro společnost, které jsou v široké veřejnosti často podceňovány.

Ukázky v terénu byly soustředěny na dvě témata pěstování lesa úzce spolu související, a sice teplotní a srážkové extrémy zvláště v období hlavní vegetace přírody, jejich důsledky a zakládání smíšených porostů ze dřevin odolnějších těmto faktorům. Oblast Písecka patří k nejohroženějším v rámci Česka.

Za úspěšnou organizaci odborné exkurze patří velké poděkování vlastníkům navštívených lesních majetků a jejich odborným hospodářům Ivanu Bambuškarovi a Václavu Zámečníkovi a našim kolegům Josefu Vovesnému a Karlu Kovářovi.

Ing. Josef Vovesný a redakce

Herbicidy a další opatření pro zajištění lesních kultur

20. června proběhl v Olšičkách u Sobědraže již čtvrtý ročník terénního semináře „Herbicidy a další opatření pro zajištění lesních kultur“. Seminář uspořádala společnost Orlík nad Vltavou s. r. o. ve spolupráci s firmou L. E. S. CR a Sdružením vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR. Pro účastníky bylo připraveno 15 zastávek s ukázkami zajištěných kultur na demonstračních plochách ze seminářů uskutečněných v letech 2002, 2007 a 2012 a s ukázkami ploch nově ošetřených herbicidy. Na dalších stanovištích byly prezentovány přípravy na ochranu proti okusu, ohryzu a loupání, insekticidní sítě k ochraně dřeva před napadením podkorním hmyzem, půdní vrtáky pro zalesňování prostokořennými sazenicemi, drtič klestu, štěpkovače, zatloukač kulů a další aplikační technika pro pěstování lesa. Podobně jako v předchozích ročnících měl seminář vysokou odbornou a organizační úroveň a těšil se proto mimořádnému zájmu lesnické veřejnosti. Zúčastnilo se jej na 200 osob, další tři desítky zájemců musely být z kapacitních důvodů odmítnuty. Velkým přínosem pro všechny byl sborník přednášek, který kromě historie demonstračně-pěstebních ploch a popisu použitých technologií přináší i jejich nákladové zhodnocení.

Seminář ukázal, že při odborném a správném použití mohou chemické přípravky významně přispět k založení kvalitnějších lesních porostů, zefektivnit podporu přirozené obnovy a zvyšování podílu melioračních a zpevňujících dřevin, zvýšit rychlost zajištěnosti kultur až o dva roky, snížit počet lesního personálu a celkové náklady na pěstební činnost. Použití chemických přípravků však s sebou zároveň nese vyšší kvalifikační nároky na pracovníky, jejich dovednosti a znalost prostředí, ale i rostoucí administrativní zátěž související s potenciálními riziky pro životní prostředí. Třebaže je roční spotřeba účinných látek přípravků na ochranu rostlin používaných v českých lesích (cca 34% území ČR) až šedesátkrát nižší než v zemědělství a významnou část tvoří repelentní přípravky používané bodovým způsobem na ochranu jednotlivých stromků, pravidla pro jejich použití jsou mnohdy přísnější než v zemědělství.

(red.)

Zájemci o členství ve SVOL jsou vítáni. Pro další informace se obraťte na naši kancelář v Pelhřimově, nebo navštivte webové stránky www.svol.cz.

Vydává: Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR, K Silu 1980, 393 01 Pelhřimov, IČO 45035652, tel./fax: 565 324 203, e-mail: info@svol.cz, vychází 3x ročně v nákladu 2000 ks. Odpovědný redaktor: Ing. Marie Růžková; za obsah příspěvků ručí autoři. Není-li uvedeno jinak, pocházejí veškeré použité fotografie z archivu SVOL. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod evidenčním číslem MK ČR E 17027. Vytisknuto na papíře certifikovaném PEFC.

